

Závislá práca verzus švarcsystém v stavebníctve

Stavebníctvo je dnes pod obrovským tlakom na flexibilitu, rýchlosť a efektivitu, čo prirodzene vedie k masívnemu využívaniu externých odborníkov. Práve tu však vzniká tenká čiara medzi nezávislým podnikaním a zastretým zamestnávaním. Tento článok vznikol na základe odborného seminára organizovaného Slovenskou komorou stavebných inžinierov, ktorá sa rozhodla vniesť jasno do jednej z najpálčivejších tém súčasného stavebného trhu, hranice medzi legálnou externou spolupracou a nelegálnym švarcsystémom.

Nová definícia závislej práce od roku 2026

Rok 2026 priniesol zásadnú zmenu v Zákonníku práce, ktorá prekopala doterajšie chápanie externých vzťahov. Zo zákona vypadol znak, ktorý firmy roky používali ako obranu a to pracovný čas určený zamestnávateľom. Flexibilita času už nie je argumentom. **„Pre rok 2026 je kľúčová zmena definície závislej práce v Zákonníku práce,“** zdôraznil na odbornom seminári advokát JUDr. Roman Hriadel. Nová definícia stojí na štyroch znakoch: nadriadenosť a podriadenosť, osobný výkon práce, výkon podľa pokynov a výkon v mene zamestnávateľa. Ak sú splnené, zmluva o dielo či živnosť strácajú právnu váhu. V stavebníctve, kde je koordinácia prirodzenou súčasťou práce, sa tak pozornosť presúva na to, či externista dostáva operatívne úlohy, či je riadený ako zamestnanec a či vystupuje pod identitou firmy. Štyri piliere závislej práce a podstata švarcsystému

Aby sa firmy vyhli rizikám, musia rozumieť samotnej podstate závislej práce. Prvým pilierom je nadriadenosť a podriadenosť. Ak externista funguje ako bežný člen tímu, dostáva úlohy a podlieha kontrole, ide o zamestnanecký vzťah. Druhým je osobný výkon práce, čiže zamestnanec sa nemôže dať nahradiť, ale podnikateľ áno. Tretím je výkon podľa pokynov. Objednávateľ môže definovať cieľ, nie však denný postup. Štvrtým je výkon v mene firmy, firemné vizitky, e-mail či logo sú jasným signálom. **„Pojmom švarcsystém sa označuje situácia, keď osoba formálne vystupuje ako SZČO, ale reálne vykonáva závislú prácu ako zamestnanec,“** vysvetlil JUDr. Hriadel. Typickým príkladom je dlhodobá práca pre jediného objednávateľa, rovnaké úlohy ako interní zamestnanci, firemné vybavenie a mesačný paušál pripomínajúci mzdu.

Prečo štát pritvrdil a aké sankcie hrozia

Švarcsystém je pre firmy lacný, ale pre štát a pracovníkov drahý. Externista prichádza o dovolenku, ochranu pred prepustením či náhradu mzdy, štát o odvody a férová konkurencia o rovnaké podmienky.

Pokuty sú tvrdé: od 4 000 do 200 000 eur, pri viacerých osobách minimálne 8 000 eur. **„Pri švarcsystéme riziko nespočíva len v tom, že inšpektorát spochybnil zmluvu so SZČO,“** upozornil odborník. Úspešná kontrola znamená zápis do zoznamu porušovateľov, zákaz verejných obstarávaní, stratu eurofondov, riziko doplatenia daní a odvodov spätne za roky a dokonca aj súdne spory zo strany samotného živnostníka.

Kontroly a modelové situácie v praxi

Inšpektori dnes nehľadajú na papier, ale na realitu. Na stavbe sa pýtajú, kto zadáva úlohy, kto je nadriadený a kto kontroluje prácu. V kancelárii skúmajú firemné e-maily, organizačné schémy, zápisy z porád, žiadosti o dovolenku či PN. Ak externista používa firemný e-mail bez označenia externého statusu alebo je vedený v štruktúre firmy, je to problém. Kľúčové sú aj faktúry, ak sú každý mesiac rovnaké a bez konkrétnych výstupov, inšpektor to vyhodnotí ako skrytú mzdu. Odborník na seminári predstavil aj modelové situácie, ktoré môžu vyplývať zo stavebnej praxe. **„Model A predstavuje čistú spoluprácu – autorizovaný inžinier s vlastným vybavením, poistením, viacerými klientmi a odmenou naviazanou na výstupy. Model B je šedá zóna – mladý projektant na živnosť sedí v kancelárii, používa firemný počítač a pracuje takmer výlučne pre jedného klienta. Model C je jasný švarcsystém – stavbyvedúci na živnosť s firemným autom, e-mailom, pracovným režimom a fixnou odmenou. A model D sa týka koordinácie na stavbe, čo samo osebe ešte nemusí znamenať závislú prácu, pretože stavebný projekt si vyžaduje koordináciu,“** vymenoval JUDr. Roman Hriadel. Rozhodujúce je, či ide o koordináciu výsledku, alebo o riadenie osoby.

Praktický checklist pre firmy

Riziko znižuje odmena naviazaná na výstupy, vlastné vybavenie externistu, viac klientov, možnosť subdodávky, vystupovanie pod vlastným menom a absencia interných benefitov. Riziko rastie pri exkluzivite pre jedného klienta, operatívnom pridelovaní úloh, fixnom paušáli, práci v kancelárii firmy, firemnom e-maile či žiadostiach o dovolenku. **„Podstatné je, aby forma spolupráce zodpovedala jej obsahu,“** pripomenul JUDr. Hriadel.

Problematika švarcsystému a závislej práce v stavebníctve už dávno nie je len teoretickou právnou debatou, ale po legislatívnych zmenách od 1. januára 2026 predstavuje pre podnikanie reálnu ekonomickú hrozbu. Odstránenie pevne určeného pracovného času z definície závislej práce zobralo firmám z rúk ich najsilnejší argument a prinútilo ich začať sa na zmluvné vzťahy pozerat' úplne novou optikou. Stavebníctvo je špecifické svojou dynamikou, zložitou a potrebou vysokej miery odbornej koordinácie, čo legislatíva rešpektuje, no nesmie sa to zneužívať na skryté zamestnávanie s cieľom

optimalizácie nákladov na úkor práv pracovníkov a štátneho rozpočtu. **„Bezpečná spolupráca so SZČO musí byť samostatná nielen na papieri, ale aj v každodennom fungovaní,“** odznelo na odbornom seminári základné pravidlo, ktoré by si mal osvojiť každý manažér, konateľ či majiteľ stavebnej a projekčnej spoločnosti. Ak realita každodenného fungovania na stavbe alebo v projekčnej kancelárii vykazuje znaky osobnej závislosti, riadenia a podriadenosti, žiadna, akokoľvek nepriestrelne napísaná obchodná zmluva firmu pred drakonickými pokutami nezachráni. Jedinou správnu cestou k stabilnému a bezpečnému podnikaniu je zosúladiť zmluvnú dokumentáciu, fakturačné procesy a reálne fungovanie na projektoch tak, aby boli v absolútnom súlade so zákonom. Tam, kde externá forma nie je z objektívnych dôvodov možná, netreba riskovať likvidáciu firmy, ale radšej zvoliť štandardný, transparentný a legálny pracovnoprávny vzťah.

Slovenská komora stavebných inžinierov